

Weekendavisen

AJAX AMSTERDAMS VIKTOR FISCHER I KAMPEN MOD BARCELONA. FOTO: SCANPIX

Ajax Amsterdam. Når der er mange danske talenter i den hollandske klub, bliver vores landshold bedre. Hvorfor?

KULTUR
1

Pippis mor. Astrid Lindgren satte sin søn i familiepleje i Danmark. Kim Fupz Aakeson skriver filmmanuskript.

BØGER
8

Farvel. »I årevis har jeg levet af Berlusconi som en snyldefisk i en søpølse.« Afsked med en italiensk skandalemager.

UDLAND
8

Hysteri. For hundrede år siden blev mænd og kvinder ramt af uforklarlige lammelser, kramper og apati.

IDEER
8

Dansk skolehistorie. I 1814 var det slut med at bruge soldater eller fallerede teologistuderende som lærere.

BØGER
14

Strid. Akademikere bruger Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed til hævn og intimidering i universitetsverdens stærkt konkurrenceprægede miljø. Det mener kritikere på baggrund af de seneste sager, som også har fået internationale forskere til at forsvare Danmarks mest kontroversielle psykolog, der netop er blevet kendt uredelig.

Ude af kontrol

AF LONE FRANK og NIKLAS HESSEL

Enten skulle spørgsmålet være afklaret én gang for alle. Efter mere end to års sagsbehandling nåede Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU) den 28. oktober frem til, at psykolog og professor emeritus Helmuth Nyborg i en forskningsartikel har handlet videnskabeligt uredeligt i to tilfælde.

Men i stedet for at afslutte sagen har den nylige afgørelse fået estimerede udenlandske forskere til at sende oprørte protestskrivelse til Uddannelsesministeriet. Og på linje med sagen om professor Bente Klarlund – der i et udkast står til at blive kendt videnskabeligt uredelig på flere punkter – har afgørelsen genjæst en intens diskussion i universitetsmiljøet om UVVUs konstruktion og eksistensberettigelse. En række kritikere mener, at det i dag er for let at bruge udvalgene som redskab til hævn og intimidering i et stærkt konkurrencepræget videnskabeligt miljø. Derudover sættes der spørgsmålstegn ved, om grundlaget for udvalgenes afgørelser er tilstrækkeligt klart, eller om indklagede faktisk risikerer at blive stemplet med tilbagevirkende kraft.

»Som forholdene er i øjeblikket vil jeg gå ind for en nedlæggelse af UVVU,« lyder det kontant fra Henrik Lando, professor ved Juridisk Institut, CBS. »Organet bruges helt forkert, og det er tilsyneladende ikke muligt at få det under kontrol.«

Den seneste UVVU-strid drejer sig om en artikel, som Helmuth Nyborg i 2011 publicerede i tidsskriftet *Personality and Individual Differences*. Under titlen »The Decay of Western Civilization: Double relaxed Darwinian Selection« fremskriver Nyborg udviklingen i den etniske sammensætning af Danmarks befolkning samt i befolkningens gennemsnitlige intelligens. Meget kort fortalt kommer han frem til, at 60 procent af den danske befolkning i 2072 vil være efterkommere af indvandrere fra en række ikke-vestlige lande, og at det

vil trykke gennemsnits-IQ fra de nuværende 98 til 93. Et fald, der vil sætte økonomien, velfærdsmodellen og de demokratiske institutioner under alvorligt pres.

Artiklen fik tre mangeårige kritikere af Nyborg til at indklage ham for UVVU. Professor emeritus ved Aarhus Universitet Jens Mammen, lektor samme sted Morten Kjeldgaard samt undervisningsadjunkt Jens Kvorning fra Aalborg Universitet hævder, at Nyborg fremsætter politiske budskaber under et falsk dække af naturvidenskab. At han bruger genetik og darwinistisk selektion som »staffage«. Det underbygger de blandt andet med, at økonom Jørn Ebbe Vig, som tidligere har arbejdet for Den Danske Forening, har bidraget med en statistisk metode til Nyborgs artikel, uden at det fremgår. Sammenfattende fastslår klagerne, at »det for den danske forsknings troværdighed er helt ødelæggende, hvis ikke der skrives ind over for forskere, der assisterer politiske organisationer med at hvidvaske deres propagandamateriale.«

Uredelig eller upopulær?

Den 28. oktober nåede UVVU så frem til, at Helmuth Nyborg er videnskabeligt uredelig på to punkter. Et flertal på fire ud af syv udvalgsmedlemmer finder det uredeligt, at Nyborg forsætligt ikke har angivet Vigs bidrag som medforfatter. Og hele udvalget finder, at Nyborg har begået videnskabelig uredelighed i forbindelse med sin databehandling. Han har omregnet FN's tal for nationers totale fertilitet til såkaldt samlede fødselsrater uden at angive den nøjagtige omregningsmetode. Dette er i UVVUs konklusion »at angive en villedende reference på en sådan måde, der må sidestilles med uplyst konstruktion af data eller substitution med fiktive data«. UVVU pålægger Helmuth Nyborg at trække sin artikel tilbage.

Mens flere danske medier nu omtaler Nyborg som »forskningsfusker« og »fupprofessor«, runder sender han sin egen redegørelse med kommentarer til sagen i sit netværk af forskere med interesse for intelligens. Her vækker kendelsen undren og kritik, og den har fået flere til at protestere til uddannelsesminister Morten Østergaard over det, de ser som et forsøg på censur af upopulær forskning. Blandt kritikerne er den anerkendte psykologiprofessor Steven Pinker fra Harvard University:

»Ingen har ret til at lovgive om sandheden,« skriver han. »Den kan kun afdækkes af fri forskning, og det inkluderer

undersøgelser, som kan virke ubehagelige på folk.« Og om Nyborgs forskning: »Hvis han har uret, vil det blive fastslået af forskersamfundet, som gennemgår hans bevisførelse og argumenter og kritiserer dem i åbne debatfora, ikke ved statslig magtudøvelse.«

Også en arg faglig modstander som professor James Flynn fra University of Otago i New Zealand kommer Nyborg til hjælp. Den ansete forsker har lagt navn til den såkaldte Flynn-effekt, som viser en stigning i de industrialiserede landes befolkningers gennemsnitsintelligens over de seneste hundrede år, og han argumenterer indædt for miljøfaktorerens betydelige indflydelse på IQ. Han er også notorisk kritisk, når Helmuth Nyborg og andre hævder, at de målelige forskelle i etniske grupper intelligens fortrinsvis har genetiske årsager. Flynn forsvare imidlertid helhjertet deres ret til at blive hørt. »Mine synspunkter vinder ved at blive betvivlet,« skriver han blandt andet i sin protest.

Der sættes også spørgsmålstegn ved, om manglerne i Nyborgs publikation beløber sig til uredelighed, eller snarere må ses som sjusk og dårlig forsknings-etikette. Psykolog og honorary lecturer ved University College London James Thompson beskriver det som »bad manners« at udelade en medforfatter, som ikke selv vil nævnes. Hvad angår transformation af FN's fertilitetsdata, anfører Thompson, at der er tale om en »triviel omregning«, og at man typisk vil betragte manglen som en »fejl«.

»Nyborg har efterfølgende anmodet forlaget om at bringe omregningen som et addendum til artiklen. Det er måden, man håndterer sådanne fejl i den akademiske verden på.«

Det samme fremhæver juraprofessor ved Københavns Universitet Peter Pagh, der over for Weekendavisen kalder UVVU for »en gang retsligt misk-mask« og kritiserer, at det »bruges i interne interessekonflikter«.

»Organer skal til, hvis samfundet skal udtrykke sin misbilligelse, men det har vi retssystemet og domstolene til. Og hvis tvister mellem forskere skal løses, er der universiteterne. De har nogle klare ansættelsesregler at forholde sig til. At trække akademiske artikler tilbage er de enkelte tidsskrifters opgave.«

»De, der stemples som uredelige, bliver jo næsten fredløse uden de garantier, der findes i strafferetten,« siger Pagh og peger på, at den indklagede ikke nødvendigvis bedømmes af eksperter inden for deres felt. »Vi ender med at have nogle ypperstepræster gående rundt, og så er vi tilbage ved skolastikken.«

Uddannelsesminister Morten Østergaard vil ikke forholde sig til konkrete sager, men mener ikke, der er tale om, at forskere »bare indklager hinanden til højre og venstre«.

»Men vi skal da være opmærksomme på et eventuelt behov for at se systemet efter, hvis der er en opfattelse af, at det bliver brugt til at smudse hinanden til.«

Chikane uden konsekvenser

Også fra røster, der som udgangspunkt er positivt indstillede over for UVVU, lyder kritik af udvalgenes konstruktion. Professor og læge Peter Gøtzsche fra Det Nordiske Cochrane Center mener således, at det i dag er alt for let at bruge dem til at udøve »chikane«.

»Det koster jo ingenting at indklage andre,« siger han. »Det er omkostningsfrit for den, som rejser sagen, og derfor kan UVVU blive en stor fristelse i en forskerverden med megen konkurrence. Hvis man har et horn i siden på nogen, kan man anmelde dem til UVVU.«

Professoren mener derfor, at UVVU burde indrettes, så de minder mere om det almindelige retssystem, hvor man som tabende part risikerer at måtte afholde betydelige sagsomkostninger og måske af den grund tænker sig om, inden man kaster sig ud i tvivlsomme søgsmål.

Gøtzsche har selv været igennem vridemaskinen: I 2006 udgav hans forskergruppe en undersøgelse i det vægtske udenlandske tidsskrift JAMA. Det baserede sig på 44 protokoller fra 1990'erne samt 44 protokoller fra 2004 over forsøg, som var iværksat af medicinalindustrien. Studiet viste, at det i halvdelen af tilfældene var anført, at sponsoren enten ejede data, skulle godkende manuskriptet eller begge dele. Men konklusionen blev anfægtet af Lægemiddelindustriforeningen, LIF, som indklagede forskerne for UVVU. Efter 13 måneder blev gruppen pure frifundet for anklagen om uredelighed. Men Gøtzsche ser sagen som et eksempel på, at udvalgene kan bruges til at intimidere faglige modstandere:

»Jeg brugte ressourcer på den sag, der ellers kunne være gået til min forskning, og som det derfor gik ud over,« siger han. »Og så er der jo mundhælden om, at der ikke går røg af en brand, uden der er ild i den. Så længe en sag står på, kan modparten bruge anklagerne til at sværte den angrebne til, og i vores tilfælde fortsatte tilsværtingen selv efter, at vi var blevet

FORTSÆTTES SIDE 4

48

2013

unik kunsthåndværk og design

Butik for Borddækning
montergade 6
1116 kbh. k

man - fre. 11-18. lør. 11-16.
www.butikforborddaekning.dk

Weekendavisen
Velskrevet viden

Viden der styrker
ida.dk

3 måneders medlemsrabat af IDA

GRATIS

Gælder alle ingeniører og cand.scient.er
læs mere på ida.dk/gavemedlemskab

suki skin care • Jane Iredale • John Masters Organics • Logona m. fl.

ansigtsløft uden kemi*
100% uden syntetiske stoffer

Valgt som **Nr. 1** af pure shops kunder

Fugt, reparer og opstram huden med suki skin cares eksklusive, aktive anti-age serum *pure facial moisture nourishing* - helt økologisk

Besøg Danmarks største økologiske parfumeri i vores butik i Grønnegade eller besøg vores webshop: pureshop.dk

SKIN CARE & MAKE-UP
pure shop

Butik: Grønnegade 36 • København K • Tlf. 33 17 00 70
Webshop: pureshop.dk • Fragtfrit over 500 kr. • GRATIS GAVE

Palæstina med Herbert Pundik

Tag med Herbert Pundik på en enestående rundrejse i Israel og Palæstina i foråret 2014. Vi besøger Tel Aviv, Jerusalem, Ramallah, Betlehem, Golan og Akko. Undervejs stiller Herbert Pundik skarpt på Israels historie og de problemstillinger, der præger regionen. Rejsen kombinerer de mange oplevelser med foredrag af Pundik og lokale eksperter.

7.-17. marts 2014 | 22.900 kr

Vidensbaserede rejser med ekspertrejseløbere til Usbekistan, Vietnam, Bhutan, Marokko, Myanmar, Iran m.v.

læs mere på www.HorisontRejser.dk eller ring 70202779

HORISONT REJSER

Kommentar. Per Stig Møller og Bo Lidegaard er på flugt væk fra deres aftryk på regeringens afvisning af tolv muslimske landes ambassadører i efteråret 2005.

Mod på efterbevilling

AF KLAUS WIVEL

DER findes åbenbart stadig folk her i Danmark, der skammer sig over, at Anders Fogh Rasmussen i efteråret 2005 afviste at mødes med tolv muslimske landes ambassadører. Man husker sikkert, hvordan de krævede, at statsministeren irretsatte, måske ovenikøbet straffede, et uovort dansk medie, der tillod sig at byde islamisters voldstrusler mod forfattere, kunstnere og illustratorer trods.

Tidligere udenrigsminister Per Stig Møller har her otte år efter behov for at vaske hænder, skønt det vistnok var hans egne embedsmænd, der formulerede det afvisende brev til ambassadørerne.

Og Politikens chefredaktør Bo Lidegaard vil heller ikke have noget med den beslutning at gøre, skønt han selv underskrev brevet, i kraft af at han dengang var statsministerens topembedsmand. De mener kort sagt – og mente det, skal vi forstå, også dengang – at statsministeren var på farlige afveje. For dem begge kunne man da ellers formode, at det stod dem frit for at finde andet at lave, hvis en beslutning om at stå så markant fast på dansk ytringsfrihed gjorde så meget voldt på deres samvittighed, som det ser ud til at gøre i dag.

Men det mest interessante ved hele dette forsøg på at vise bagudrettet karakterstyrke er, at de taler, som om verden er den samme som dengang. Som om flere af de regimer, de muslimske landes ambassadører talte på vegne af, slet ikke er blevet væltet eller hængt i på det yderste – som om de ikke er blevet underkendt og bortdømt af deres egne befolkninger. Det Egyptiske styre, som gik forrest i kampen for at tvinge statsministeren

til at underkue pressen, blev som bekendt væltet i 2011 (det næste i sommeren 2013).

Her kunne enhver høre egyptiske og andre systemkritikers krav om, at landenes groteske censur- og blasfemiregler blev fjernet, og at kritik af islam blev tilladt og udbredt. Med fare for deres liv luftede de dagligt deres foragt for muslimske regimers og islamisters perverse og giftige dydskrav på Twitter og eksempelvis på hjemmesider som den morsomme og altid skarpe hjemmeside freearabs.com. Her fremstilles journalistik båret på et mod og et frisind, vi på de vestlige breddegrader kunne tage ved lære af.

Men Per Stig Møller og Bo Lidegaard har tydeligvis ikke hørt efter. For dem er tiden frosset i efteråret 2005. Angsten for de muslimske landes krigerske represalier sidder stadig i dem. Ellers ville de snarere tage æren for denne principielle danske stjernestund i stedet for offentligt at udstille deres modvilje mod en beslutning, som

var en støtte til muslimske dissidenter over hele Mellemøsten og et utvetydigt budskab til for længst fallerede regimers fallerede krav.

Herhjemme har det måske ligeledes undvejet deres opmærksomhed, at også i muslimske miljøer – blandt de danske muslimer, som ambassadørerne dengang hævdede at tale på vegne af – gør flere og flere op med den undertrykkelse, der udøves af deres trosfæller. I efteråret 2005, i Jyllands-Postens hjemby Aarhus, fandt man for eksempel en dengang tiårig vordende digter af palæstinensisk herkomst; måske var der også noget ved regeringens bastante afvisning af de muslimske landes krav, der sank ind. Hvem ved?

I hvert fald skulle Yahya Hassan blot otte år senere gøre brug af sin ytringsfrihed til det yderste med hæmningsløs hån, spot og latterliggørelse af Allah, islam og danske muslimer; båret på hænder og fødder af netop Bo Lidegaards Politiken. Det har avisen ære af, men det må

kræve et enormt sprogligt talent at få de redaktionelle principper til at hænge sammen i disse dage. Når Lidegaard stadig i dag er imod det afslag, han selv underskrev, bør han så ikke invitere de muslimske landes ambassadører på besøg på redaktionen og, som avisen jo forhen har gjort, give dem en undskyldning? Bare for en sikkerheds skyld? Han vidste jo øjensynligt allerede i 2005, at det er værre at såre religiøse følelser end at stå fast på sine principper.

Møller og Lidegaards kontrafaktiske fantomsmerter fortæller noget om deres syn på dansk udenrigspolitik: Her er det vigtigste ikke at udstille horrible overgreb eksempelvis i muslimske lande, men at stå skoleret, når diktaturer kræver, at en dansk statsminister kræver grundlæggende rettigheder i Danmark. De viser også, at da regeringen i efteråret 2005 endelig gjorde det rigtige, kom det sig åbenbart af, at d'her selv lod sig kue, da det virkelig gjaldt.

Bag finanslovsdramaet. Hjemmehjælpen er det offentlige velfærdsområde, der er blevet skåret mest ned på under krisen. I stedet bliver de ældre nu trænet i at klare sig selv.

Gamle Danmark

AF HENRIK DØRGE

De trængte offentlige finanser har resulteret i markante nedskæringer i hjemmehjælpen. Siden den økonomiske krise brød ud, er det blevet stadig vanskeligere for ældre at få hjælp til rengøring i hjemmet eller bistand til at komme i bad.

Fra 2008 til 2012 er antallet af borgere over 65 år, som får hjemmehjælp, reduceret med næsten 22.000 personer. Det svarer til et fald på 14 procent. Udviklingen er ekstra påfaldende, eftersom antallet af borgere over 65 år i samme periode er steget med cirka 115.000.

Ikke alene er det blevet sværere for folkepensionister i egen bolig at få tildelt hjemmehjælp. Der bliver også tildelt færre timer til de ældre, som visiteres til at få en sosu-medarbejder på besøg. Siden 2008 har kommunerne skåret cirka 4,8 millioner hjemmehjælps-timer væk, hvad der svarer til et fald på 16 procent. Det er især den praktiske hjælp, som blandt andet omfatter rengøring, der er blevet reduceret.

Udviklingen vidner om, at hjemmehjælpen er den offentlige velfærdsydelse, som har været udsat for den suverænt største spareøvelse i de seneste år.

Som Jørgen Goul Andersen, professor på Institut for Statskundskab ved Aalborg Universitet og medlem af Hjemmehjælpskommissionen, bemærker:

»Jeg har aldrig set noget lignende, og jeg troede faktisk ikke, at en nedskæring af det omfang kunne ske i den danske velfærdsstat.«

Det er paragraf 83 i serviceloven, der fastsætter kommunernes forpligtelse til at tilbyde personlig pleje eller praktisk hjælp til borgere, der ikke selv kan udføre disse opgaver. Bestemmelsen indeholder så meget elastik, at rådhusene har vide rammer for hver især at vurdere, hvad der skal til, for at de ældre er omfattet af paragraffen. Det vil sige, at Enhedslistens meget omtalte ønske i de nu overståede finanslovsforhandlinger – om at give de ældre et retskrav på for eksempel at få bad to gange om ugen – i realiteten ikke ville være til synderlig nytte for ældre i kommuner, hvor visiteringen administreres så stramt, at kun få bliver tildelt hjemmehjælp.

Og der er betragtelige afvigelser i kommunernes

Det er stor forskel på kommunernes ydelser. I Aarhus får kun knap seks procent af 65-79-årige hjemmehjælp, i Odense er det næsten dobbelt så mange – elleve procent. I Aarhus får 40 procent af de ældre over 80 år hjemmehjælp. I Odense får hele 73 procent af den gruppe hjemmehjælp. På Sanderum Plejehjem i Odense har der også været råd til Nintendo Wii. FOTO: SCANPIX

praksis på området. Ifølge rapporten 6-by Nøgletal 2013, hvor landets største byer bliver benchmarket, er det således kun knap seks procent af 65-79-årige i Aarhus, som får hjemmehjælp, mens den tilsvarende andel i Odense er næsten 11 procent – og altså omtrent dobbelt så stor. Blandt de rigtigt ældre, over 80 år, får 40 procent af aarhusianerne hjemmehjælp, mens det gælder hele 73 procent af odenseanerne.

Kontorchef Jens Lassen fra Aarhus Kommunes afdeling for Sundhed og Omsorg understreger, at »det ikke er ringere at blive gammel i Aarhus«, og peger på, at de ældre i kommunen, som modtager hjemmehjælp, til gengæld får flere timer bevilliget. Han lægger dog ikke skjul på, at det er en politisk spareøvelse, der har dikteret, at så få ældre i Aarhus modtager hjemmehjælp:

»Vi er af byrådet blevet bedt om at stramme op, fordi vi tidligere var lidt for løse med at visitere,« forklarer Jens Lassen.

Jens Højgaard, souschef i Ældre Sagen, kalder ligeud forskellene i kommunernes praksis »vanvittigt store«:

»Det afspejler, at servicelovens krav om at yde hjemmehjælp er utrolig generelle. Der er nærmest ingen grænser for den nedre standard. Derfor oplever vi, at kommunerne yder en meget forskellig service over for de ældre, selv om de jo er underlagt den samme lov. Og når ældreområdet har så få nationale standarder, er det samtidig et område, hvor kommunerne – nu hvor de er presset økonomisk – har let ved at skære ned,« siger han.

Kompenserende velfærd

Bag den kraftige nedprioritering af hjemmehjælpen gemmer sig en ny tankegang, der har bredt sig overalt i landet, siden Fredericia i november 2008 som den første kommune lagde indsatsen over for svækkede ældre om. Nøgletordet er rehabilitering, og det bygger helt enkelt på princippet om, at der i mange tilfælde er et bedre alternativ til hjemmehjælpen; nemlig at træne ældre med funktionsvanskeligheder til at komme op af sengen uden bistand, til selv at tage tøj på eller til at klare støvsugning på egen hånd.

Ifølge Helene Bækmark, der ledede omlægningen i Fredericia og nu er direktør i Ældre- og

Handicapforvaltningen i Odense med mandat til at implementere metoden i den fynske storkommune, gør rehabiliteringen de ældre fysisk stærkere, den fastholder deres kognitive evner, og i det hele taget giver det større livskvalitet for de ældre at være selvhjulpne.

»Alligevel har vi som samfund indtil for få år siden holdt fast i at give en kompenserende velfærd, som hjemmehjælp jo er, fordi vi mente, at vi så ydede omsorg for de ældre og gjorde det gode. Personligt synes jeg, det er ærgerligt, at der skal en økonomisk krise til, før vi har fået paradigmeskiftet,« siger Helene Bækmark.

Ifølge tal fra KL er besparelserne på hjemmehjælpen til dels blevet opvejet af, at kommunerne har øget udgifterne til træning og genoptræning af de ældre til at klare sig i eget hjem. I faste 2013-beløb er kommunernes samlede omkostninger til ældreområdet faldet fra 38,5 milliarder kroner i 2009, hvor udgifterne toppede, til 37,4 milliarder kroner sidste år. Den ekstra milliard om året, som regeringen, Venstre og De Konservative netop er blevet enige om at tilføre ældreområdet fra 2014 til 2017, vil altså omtrent bringe udgifterne op på samme niveau som for fire år siden.

Det hører dog med, at pengene skal bruges på stadig flere ældre. Det estimeres, at antallet af gamle over 80 år vil være cirka dobbelt så stort om en snes år. Medregner man demografien, har nedskæringerne på ældreområdet i de senere år da også vist sig at være noget større, end udgiftstallene umiddelbart giver indtryk af. I faste priser er udgifterne per borger over 80 år faldet fra 170.000 kroner i 2009 til 162.000 kroner sidste år, hvad der svarer til en nedskæring på næsten fem procent.

Som medlem af Hjemmehjælpskommissionen var Jørgen Goul Andersen i en rapport, udsendt i juli, med til at anbefale mere rehabilitering og mindre hjemmehjælp. Han pointerer dog samtidig, at der mangler dokumentation:

»Satsningen på rehabilitering af de ældre er international. Men Danmark er formentlig det land, der mest massivt har kastet sig ud i at rehabilitere, selv om vi ikke har et stærkt evidensgrundlag. Sat på spidsen har vi faktisk bare en fornemmelse af, at det nok er den rigtige vej at gå.«

FORTSAT FRA FORSIDEN

Ude af kontrol

frifundet. I værste fald kan en anklage ødelægge en forskers karriere, selvom vedkommende frikendes.»

I sidste måned indklagede British American Tobacco forskningsoverlege Charlotta Pisinger og professor Torben Jørgensen, Region Hovedstaden, for UVVU, fordi de efter koncernens opfattelse havde antydnet i en avisartikel, at tobaksproducenten har bestukket en tidligere britisk sundhedsminister. UVVU har modtaget klagen, men endnu ikke forholdt sig til sagen.

I udgangspunktet synes universiteternes forskere ikke at stå i et helt ligeligt magtforhold med de industrielle interesser: I modsætning til universitetsforskning kan forskning i privat regi nemlig kun indklages for UVVU, hvis den private selv samtykker.

»Juridisk galehus«

Andre kritikere fremfører desuden, at indklagede forskere har en problematisk retsstilling, når de står over for UVVU. Sådan lyder vurderingen fra Peter Harder, professor i engelsk ved Københavns Universitet og selv tidligere UVVU-medlem. Han mener, at elementer i udkastet til afgørelse om sundhedsprofessor Bente Klarlund og i Helmuth Nyborg-sagen svarer til at lovegive med tilbagevirkende kraft.

»Der står ingen steder i de officielle bekendtgørelser, at man er forpligtet til altid i sine publikationer at oplyse, om man har

brugt samme biopsimateriale før, men det er et af de forhold, hvor Bente Klarlund anklages for 'grov uagtsomhed',« bemærker Harder, som tidligere har været medunderskriver på en protestskrivelse over det aspekt af Klarlund-sagen.

»Man finder altså bagefter ud af, at dette faktisk var forbudt, og derfor må du klynges op. Det er juridisk set en meget lidt betryggende måde at gøre det på,« siger han. »Principielt minder det om retsopgøret efter besættelsen, som blev kaldt et juridisk galehus, fordi man domte med tilbagevirkende kraft.«

Professoren ser det heller ikke som oplagt, at brug af en statistisk ghostwriter – det ene af de forhold, som Nyborg falder på – er uredeligt, selvom det strider mod normer for god videnskab: »Man ved, at plagiat er uredeligt, mens det er OK at få input fra kolleger, som man bruger med deres accept. Hvor præcis skal man placere dette eksempel? For mig at se er retsgrundlaget her ikke sikkert nok til, at man kan kalde det for decideret uredelighed,« siger Harder.

I professorens optik er problemet, at UVVU ikke længere må udtale sig om, hvad der udgør god videnskabelig praksis. Efter Lomborg-sagen blev det nemlig indskærpet, at man kun måtte træffe afgørelser om egentlig uredelighed. Der er så at sige kun ét redskab i værktøjskassen, og det er et ganske voldsomt af slagsen. Ideelt set burde man ifølge Harder erstatte UVVU med et udvalg for god videnskabelig praksis, der også kunne udtale

sig principielt i tvivlstilfælde og gråzonesager – i samråd med universiteternes praksisudvalg – uden at stemple forskere som uredelige på et usikkert retsgrundlag.

»Problemet er den usunde galge-offentlighed, der er opstået omkring disse sager, og det hænger sammen med, at det kun er 'hård' uredelighed, UVVU kan træffe afgørelser omkring. Hvis mandatet blev bredere, så man kunne påpege både konkrete og generelle problemer af forskellig alver, ville forrentningen kunne drejes hen til: Hvad har de at sige om sagen? I stedet for som nu, hvor det kun er offentlig henrettelse eller ej!«

Glem det

Mens Harder vil styrke UVVUs mandat, består det afgørende problem for andre i, at udvalgene er på vej ud over deres gebet.

»Ideen om, at UVVU skal være en slags overdommer over god og dårlig forskning, er naturligvis helt forkert. Det har vi det videnskabelige peer-review system til at tage sig af. Dårlig forskning er ikke 'uredelig' – det er blot dårlig forskning, som andre forskere bagefter kan vælge at skyde ned, eller bare helt ignorere,« skriver Keld Laursen, professor ved Institut for Innovation og Organisationsøkonomi på CBS, i en mail til Weekendavisen.

Derudover mener Laursen, at UVVU bør holde sig til at foretage vurderinger af, hvorvidt der er tale om bevidst mani-

pulation med data, plagiat, eller lignende. Han kalder det »dybt problematisk, at UVVU dømmer forskning 'uredelig', fordi en medforfatter ikke ønsker at stå på et papir«, ligesom en manglende kilde-reference ifølge professoren heller ikke burde takseres så hårdt.

»Helmuth Nyborgs statistiske arbejde er efter alt at dømme ikke godt, men det står enhver forsker frit for at kritisere arbejdet – eller eventuelt blot glemme det.«

Laursen anfører også, at medforfatterskaber bygger på tillid og faglig arbejdsdeling, hvorfor det er urimeligt at stemple Bente Klarlunds manglende opsporing af kollegaen Milena Penkows manipulation som uredelighed. »På baggrund af disse sager mener jeg efterhånden også, at ulemperne ved at have et nationalt system (at man går langt videre, end det er hensigtsmæssigt) overstiger fordelene.«

Trods flere henvendelser har det ikke været muligt at få en udtalelse fra UVVUs formand, landsdommer Henrik Gunst Andersen.

Der er dog ingen udsigt til, at UVVU bliver nedlagt, forskrer uddannelsesminister Morten Østergaard. »Man kan altid diskutere, hvordan systemet er indrettet, men jeg synes, det er vigtigt, at det er et ikke-statsligt uafhængigt organ med en dommer for bordenden. Det er en fordel for alle, at man kan få afgjort sine tvister.«